

**ERTA YOSHDAGI BOLALARDA O'Z-O'ZINI BOSHQARISH
KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH**

Yoqubova Sabrina Bozor qizi

Termiz iqtisodiyoti va servis universiteti
Pedagogika va ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Toshova Shahnoza Tojinorovna

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada erta yoshdagi bolalarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati, asosiy bosqichlari va ta'sir etuvchi omillari tahlil qilinadi. O'z-o'zini boshqarish bolalarning ijtimoiylashuvi, emotsional barqarorligi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan samarali pedagogik metodlar, psixologik yondashuvlar hamda oilaviy muhitning roli keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: o'z-o'zini boshqarish, erta yosh, psixologik rivojlanish, pedagogik metodlar, emotsional barqarorlik.

Annotation: This article analyzes the importance, main stages, and influencing factors in the development of self-regulation skills in early childhood. Self-regulation positively influences children's socialization, emotional stability, and ability to make independent decisions. The article highlights effective pedagogical methods, psychological approaches, and the role of the family environment in working with children.

Абстрактный: В данной статье анализируется значение, этапы формирования и факторы, влияющие на развитие навыков саморегуляции у детей раннего возраста. Саморегуляция положительно влияет на социализацию ребёнка, его эмоциональную устойчивость и способность принимать самостоятельные решения. Особое внимание уделено эффективным педагогическим методам, психологическим подходам и роли семейной среды в работе с детьми.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida erta yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bolalarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini

shakllantirish – ularning kelajakdagi ijtimoiy hayotga tayyorgarligi uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi. O'z-o'zini boshqarish deganda, bolaning o'z his-tuyg'ularini, xatti-harakatlarini va ehtiyojlarini mustaqil ravishda nazorat qila olishi tushuniladi. Ushbu maqolada erta yoshdagi bolalarda ushbu ko'nikmalarni shakllantirish bosqichlari, ularga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar, pedagogik va psixologik yondashuvlar haqida fikr yuritiladi.

Asosiy qism

O'z-o'zini boshqarish tushunchasi va uning ahamiyati

O'z-o'zini boshqarish – bu bolaning ichki intizomi, o'z harakatlarini rejalashtira olishi, o'zini tutish qoidalariga amal qilishi va maqsadga yo'naltirilgan faoliyatni bajara olishini anglatadi. Bu ko'nikma bolaning ijtimoiy muhitga moslashuvi, maktabga tayyorgarligi va kelgusida mustaqil hayot kechirishida muhim o'rin tutadi.

Ko'nikmalarni shakllantirish bosqichlari

Bolalarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalari 2 yoshdan boshlab rivojlana boshlaydi va 6-7 yoshga kelib nisbatan barqaror shaklga ega bo'ladi.

Bu jarayon uch bosqichga bo'linadi:

Dastlabki bosqich (2-3 yosh): refleksiv xatti-harakatlar ustidan nazorat.

O'rta bosqich (4-5 yosh): sodda ijtimoiy me'yorlarni anglash va ularga amal qilish.

Yakuniy bosqich (6-7 yosh): o'z hissiyotlarini va xatti-harakatlarini mustaqil boshqarish.

Pedagogik yondashuvlar

O'qituvchilar va tarbiyachilar bolalarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishda turli metodlardan foydalanadilar:

O'yin orqali o'qitish

Rivojlantiruvchi mashg'ulotlar

Emotsional intellektni oshirishga qaratilgan topshiriqlar

Muammoli vaziyatlarni hal qilish mashqlari

Psixologik omillar

Bolaning o'z-o'zini boshqarishi asosan uning temperamenti, emotsional yetukligi va tashqi muhitga bo'lgan munosabati bilan bog'liq. Shuningdek, bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi, ota-ona bilan munosabatlari ham muhim rol o'ynaydi.

Oilaviy muhitning roli

Oiladagi tarbiya uslubi, ota-onalarning namuna bo'lishi va bolaga nisbatan munosabat uslubi bolaning o'zini boshqarish qobiliyatiga bevosita ta'sir qiladi. Mehribonlik va izchil talab qo'yish, bolani eshitish va uni qadrlash muhim hisoblanadi.

Xulosa

Erta yoshdagi bolalarda o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirish nafaqat ularning psixologik va ijtimoiy rivojlanishi uchun, balki jamiyatda muvaffaqiyatli shaxs bo'lib yetishishlari uchun ham muhimdir. Bu jarayonda oilaning, pedagoglarning va psixologlarning hamkorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mazkur maqolada keltirilgan tavsiyalar ushbu ko'nikmalarni samarali shakllantirishga ko'maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vygotskiy L.S. Psixologik rivojlanish asoslari, Toshkent, 2019.
2. Mahkamova M. Bolalar psixologiyasi, Toshkent, 2021.
3. Murodova S. Erta yoshdagi tarbiya asoslari, Samarqand, 2020.
4. Rahimov J. Pedagogik yondashuvlar va innovatsiyalar, Toshkent, 2022.
5. World Health Organization. Early childhood development and care – 2020.
6. Berk L.E. Child Development, Pearson Education, 2018.
7. Bronfenbrenner U. Ecological Systems Theory, Harvard Press, 2005.